

Poštnina
pavšalirana.

Uredništvo
in
upravnništvo
Ista je
v Ljubljani
Breg št. 12.
Telefon 119.

Štev. 24.

V Ljubljani, 19. septembra 1921.

Leto I.

AVTONOMIST

::

Izhaja vsak ponedeljek zjutraj

::

Celoletna na-
ročnina 120 K,
mesečna 10 „
Posamezne
številke se ra-
čunijo po 2 K.
Inserati
se računajo:
pol str. 800 K,
manjši soraz-
merno. — Pri
malih oglaših
beseda 1 K.

Najnovejše.

Akcija Stojana Protiča.

Zagreb, 18. septembra. Stojan M. Protič potuje s svojim prijateljem dr. Momčilom Ivaničem po Vojvodini. Te dni je obiskal Novi Sad in Subotico, kjer je imel z različnimi politiki važne konference. Protičevi pristaši upajo, da bo

dosegel Stojan M. Protič ravno v Vojvodini največje uspeheh, ker je vse prebivalstvo silno nezadovoljno s sedanjo upravo, ki stoji pod vodstvom odličnih predstavnikov demokratske stranke.

Kurz nemške marke.

Dunaj, 18. septembra. Zveza nemških avstrijskih industrijcev in nemških bank je stavila nemški vladi na razpolago ogromno količino tujih deviz in valut, da omogoči nemški vladi pravočasno izplačilo novega obroka vojne odškodnine. Ta korak nemških bank že kaže posledice. Kurz nemške marke, ki je padel zadnje dni pod ceno 6 švi-

carskih frankov, se je začel zopet dvigati, obratno pa pada cena dolarju, franku in funtom, ker je nehalo silno povpraševanje po teh valutah na evropskih borzah. (Kakor je razvidno iz zadnjih borznih poročil iz Zagreba, je tudi pri nas cena tujim valutam zmerno padla.)

Lakota v Rusiji.

Dunaj, 18. septembra. Kakor poroča čehoslovaški tiskovni urad, je radijo-postaja v Pragi prestregla depešo, katere vsebina je brzokone povzeta iz nekoga londonskega lista. Konec te depeše poziva delavstvo zapadno-evropskih držav, naj započne v vseh državah istega dne in ob isti uri energično akcijo za pomoč gladojočim v Rusiji na ta

način, da zahteva od svojih vlad izročitev za pomožno akcijo namenjenih v roke delavskih organizacij, ker je Rusija voljna sprejeti pomoč samo iz delavskih rok in ne iz rok kapitalistov, ki zahtevajo vedno nove gospodarske koncesije za svojo „dobrotljivost“. Proglas na delavstvo je podpisal Sinovjev.

Dnevne vesti.

Glavni odbor radikalne stranke za Slovenijo je imel pretekli teden važno sejo, na kateri se je sklenilo, da se radikalna stranka v Ljubljani udeleži prihodnjih občinskih volitev kot samostojna stranka in postavi lastno kandidatno listo. Radikalna stranka bo izdelala lasten gospodarski program za občinsko upravo Ljubljane. Stranka računa z gotovostjo na znaten uspeh pri volitvah. Svoj vstop v radikalno stranko je prijavilo že lepo število uglednih ljubljanskih trgovcev in obrtnikov. Tudi iz uradniških krogov se pristopi množe. Demokratje zasledujejo to gibanje z veliko pozornostjo.

Neprostovoljen humor. „... In vendar, kako pestro in naporno je delo politika! Posebno pri nas, kjer politika ne nese...“ (Glej uvodnik „Jutra“ od 18. septembra). — Z ozirom na tožbo g. A. Peska proti gospodu x dne 24. t. m. v Ptujju piše „Jutra“: „... O dostojnosti pa bodo vsi Peskovi branitelji lahko podpisane članke pisali po sodni razpravi. Tedaj se bodo potrkali na prsa in z nami vred potožili: Si tacuisses (Ko bi bili molčali)!“

Kraljev proglas. Na lepakih je nalepljeno besedilo proglasa, ki ga je izdal kralj Aleksander ob nastopu svoje vlade. Proglas je objavljen v srbskem jeziku in v latinici. Kakor čujemo, namerava ljubljanski odbor radikalne stranke protestirati pri ljubljanski vladi radi zlorabe latinice za srbski jezik in proti zapostavljanju cirilice.

Moderni sužnji. „New-York-Herald“ poroča, da v nekem ameriškem mestu prodajajo brezposelne delavce na isti način kakor so nekdaj prodajali sužnje. To delajo demonstrativno, da pokažejo, kako velika beda je zavaladala med brezposelnimi delavci v Ameriki.

Kolekovanje. Belgrajski veliki hotel „Moskva“ je kupila pred časom neka velika banka, pravijo da „Jadranska“, za lepo svoto 14 milijonov dinarjev. Nedavno je bilo treba plačati kupne in prenosne pristojbine v znesku nad 600 tisoč dinarjev, mnogo več kakor je pred vojno veljal hotel. Takso so plačali z nalepljanjem 100-dinarskih taksnih mark na dotični dokument, potrebovali so torej 6000 taksnih mark. Lepljenje teh mark je trajalo tri dni in nalepili so jih na 65 pol papirja. Tako poroča belgrajska

„Politika“. — Mnogo časa in truda bi si bili gospodje prihranili, če bi bili na dokument zapisali le dve besedi: Taksa plačana, — banki pa bi bili dali pobotnico za sprejeti ček na zahtevano svoto. Toda kaj hočemo, propis je propis.

Podpis ministra Pucelja. Na proglasu kralja Aleksandra so podpisani vsi ministri, med njimi tudi minister Pucelj in sicer z doktorskim naslovom: dr. Ivan Pucelj. Svojičas so že belgrajski in za njimi tudi slovenski listi omenili to napako, ki je gotovo ni zakrivil g. minister sam, ampak brzokone državna tiskarna v Belgradu, ki bi bila vsaj sedaj to pomoto lahko dala popraviti. Če pa stoji res na originalnem aktu tak podpis, potem seveda ne zadene krivde državne tiskarne, ampak onega, ki je akt tako podpisal. S tem pa še ni rečeno, da je g. minister Pucelj kriv tega podpisa, ker včasih v Belgradu podpiše ime ministra tudi kak ministerski uradnik. Najsi pa bo kakor hoče, na vsak način je bilo doslej časa dovolj, da se taka pomota popravi.

Napad na ministra Pribičevića. Pod naslovom „Slučaj“ Štefana Pavloviča, obtožitelja Pribičevićevega, piše belgrajski list „Balkan“: „Minilo je nad leto dni, odkar je „Balkan“ priobčil članek Štefana Pavloviča, uradnika železniške direkcije v Belgradu, proti ministru Pribičeviću. Članek je g. Pavlovič podpisal in zanj prevzel moralno in zakonito odgovornost. Članek so ponatisnili mnogi srbski in hrvaški listi. Minister Pribičević je zaradi članka tožil. Zanemivo je, da so bili neki listi izven Belgrada, ki so članek ponatisnili, na tožbo g. Pribičevića obsojeni, dočim „sec članka g. Pavlovič do danes ni bil ne sojen ne obsojen! Zato ga je pa dosegla kazen na drug način: odpuščen je bil iz službe kot „nevaren za red v državi.“ V motivaciji stoji, „da se neprestano zaletava v ministra Pribičevića.“ „Balkan“ pristavlja: „Tako se je delalo v Srbiji za časa Vladana in na Hrvaškem za časa Khvena in Tisze. G. Pribičević je lahko zadovoljen.“ Odgovornost za istinitost navedenih trditvev prepuščamo „Balkanu“.

Pristojbina za pisma v inozemstvo bo povečana s 1. januarjem l. 1922. za 100 odstotkov, kakor javlja „Prager Tagblatt“. Iz Čehoslovaške bo veljalo pismo v inostranstvo 2.50 čehoslovaških kron (našega denarja okoli 6—7 kron).

Dva proglasa.

Prvega je izdal predsednik vlade g. Nikola Pašić na radikalno stranko, drugega pa nekaj dni pozneje g. Stojan M. Protič na celokupno javnost.

Proglas Nikole Pašića je objavilo glavno glasilo radikalne stranke „Samouprava“. Začetkom proglasa se Pašić pred svojimi volilci na dolgo in široko opravičuje zaradi svoje politične zveze z demokratskimi centralisti. To opravičevanje da mnogo misliti. Zveza med radikali in demokrati je ni tako trdna, kakor da bi bila urejena za večno, ampak ravno nasprotno: silno rahla je in kar je glavno, volilci radikalne stranke je ne odobravajo, da celo obsojajo in sam stari Pašić, ki uživa med radikali neomejeno zaupanje, je moral stopiti na plan, da jo brani, to pa iz bojazni, da volilci radikalne stranke ne bi izrekli nezaupnice celo — njemu!

Poštene besede pa je zapisal na adresu hrvaških in slovenskih opozicijskih voditeljev, katerim lojalno priznava, da ne delajo iz sebičnosti ali iz sovraštva do naroda in države, ampak da vodijo opozicijo proti centralizmu v dobri veri in v poštenem prepričanju, da je centralizem za Hrvate, Slovence in Srbe v enaki meri škodljiv in da bi bil drug sistem državne uredbe boljši za vse tri dele. Ta del Pašićevega proglasa se čita kakor nekako zavarovanje za vse slučaje, kar zopet postavlja zvezo med radikali in demokrati v neko posebno luč.

Najvažnejši pa je konec Pašićevega proglasa, kjer postavlja program za bodoče delovanje radikalne stranke. Tam pravi med drugim, da se bo trudil doseči med Srbi, Hrvati in Slovenci enotnost v mišljenju, tako da bodo vsi enega duha in enega srca. To je vse prav lepo rečeno, ampak težko bo to izvedljivo. Ta program se da izvesti le z brezobzirnim serbizaranjem in z brezobzirno agitacijo za pravoslavje, kajti dokler obstoja razlika v jeziku in veri med tremi plemen, o kaki enotnosti ni govora. Veliko vprašanje pa je, če se bodo Hrvati in Slovenci kar na lepem udali in opustili dosedanj svoj jezik in vero na ljubo negotovi enotnosti. Mi pravimo, da to ne bo šlo in da svojim dosedanjim političnim uspehom g. Pašić tega uspeha ne bo mogel prišteti. Slovenska grča bo pretrda.

Mnogo simpatičnejši nam je proglas Stojana M. Protiča. Tudi Protič je star in izkušen državnik in v vodstvu notranje politike ima gotovo še mnogo več spretnosti kakor Pašić. Njegov proglas ne pozna opravičevanja, ampak ostre obtožbe. Javno obtožuje dosedajno pogrešno politiko radikalne stranke, zlasti ostro kritizira zvezo radikalcev z demokrati in preveliko popuščanje radikalcev na korist demokratov v najvažnejših političnih vprašanjih, zlasti

glede ureditve države. Kakor je Pašić na celi črti prepričan centralist, tako je Protič protivnik centralizma in on je med prvimi, ki si je upal tudi med Srbi javno korigirati dosedanje od demokratov celi javnosti oktroirano naziranje, da je enotnost države nerazdružna od centralizma in priznati, da je država lahko enotna tudi v slučaju, če je urejena na avtonomistični ali celo na federalistični podlagi. Ta odločni nastop Stojana M. Protiča proti centralizmu utegne imeti velike in kakor trdno pričakujemo, samo dobre politične posledice za državo.

Prva posledica Protičevega aktivnega nastopa utegne pripeljati v parlament vsaj znaten del Hrvatov — če ne vseh — in Slovence, da bodo aktivno sodelovali na tvorbi državne volje. Potreba takojšnje revizije ustave, ki jo je Protič izrečno naglasil v svojem proglasu, nam dokazuje, da po mnenju starega in izkušenega politika brez Hrvatov in Slovencev ne gre, da je treba enim in drugim dati in pripoznati vse, kar je njihovo, če se jih hoče pridobiti za skupno državno življenje in aktivno sodelovanje v interesu države. Protičeva politična teorija je torej popolnoma drugačna kakor Pašićeva: Protič proglašja kot glavni in najvažnejši moment priznanje vseh treh bratov in medsebojno ljubezen in slogo, dočim se Pašić zavzema za priznanje prvenstva in za nasilje nad obema drugima. Zato ni dvoma, kdo bo končno zmagal.

Odločni Protičev korak je tudi za nas krepka vzpodbuda, da neomajno vztrajamo na pričetki poti. Naš boj za avtonomijo in nedeljivost Slovenije ni lahek, ampak izbojevali ga bo treba do konca. Vztrajati pa moremo toliko lažje, če vidimo, da naše stališče spoznavajo tudi Srbi, in sicer ne najslabši med njimi, vsaj kot diskutabel, ako že ne kot edino zveličavno. To je velik napredek in mi smo prepričani, da bo Stojan M. Protič uspel, če ne takoj, pa tekom časa. Samo popuščati ne smemo in ne obupavati.

Stojan M. Protič bo začel izdajati tudi svoj list, ki bo srbsko javnost nekoliko drugače informiral o Hrvatih in Slovencih kot je bila to navada doslej. Tak list je za Srbe krvavo potreben. Dejstvo je, da nas Srbi premalo poznajo, mi pa njih. Mi si napijamo in se pozdravljamo kot „brača“, to je pa tudi vse, ako izvzamemo nekaj strankarsko pobarvanih dopisov iz naših krajev v belgrajskih listih, kar nam je pa več škodovalo kot koristilo, ker smo v tistih dopisih le drug drugega Srbom — tožili in psovali. Če bo Protičev list prinašal stvarne dopise o Slovencih in Hrvatih in naše politične, gospodarske, kulturne in socialne razmere Srbom slikal tako kot so, bo Srbom neizmerno koristil in nam, največ pa državi.

„Peskova“ afera.

Zagonetna afera, katero imenujemo „Peskovo“ zaradi okrajšave in ne zaradi tega, ker je slučajno ž njo tesno združena tudi oseba g. Antona Peska, odkriva v svojem počku čimdalje bolj, kako globoko smo pod sijajnim političnim vodstvom „mladih“ titulardemokratov zabredli v močvirje politične nemorale.

Mi smo se že enkrat bavili s to afero in takrat smo ugotovili, da nam ne gre za osebo g. Peska in ne za dejanja, ki mu jih očitajo, ampak nas se tiče v prvi vrsti način političnega boja, ki se je povodom te afere v Sloveniji razpadel in pa pot, po kateri hočejo politični nasprotniki moralno ubiti in politično onemogočiti g. Antona Peska in ž njim vred stranko, ki ji pripada.

Že to zadnje dejstvo, da hoče ena stranka drugo uničiti s tem, da posameznim njenim članom očita kaznjiva ali nemoralna dejanja, je skrajno odijozen in — bedast. Ta metoda nas silno spominja na nedavne čase liberalno-klerikalnega boja, ko so nekateri naivneži mislili in verovali, da bodo uničili vero s tem, če preiskujejo skrivnosti farovških postelj! Kakor da bi bila vera odvisna od oseb in ne bi bila od oseb čisto neodvisen princip! Koliko je bilo že kmečkih fantov obsojenih pred sodišči, koliko zdravnikov, učiteljev, advokatov itd. in vendar še obstoje kmetije, še obstoji medicina kot znanost, še poučujejo učitelji in še se pravdarijo advokatje in pišejo mastne ekspenzarje. Ravno tako

je s Peskovim slučajem. Ali bo potem izginil s sveta **narodni princip**, ali bo izginil **socijalni princip**, če uničite osebo g. Peska? Te vrste političen boj je silno značilen za našo liberalno inteligenco in odkrito rečeno: tudi skrajno poniževalen. Značilen zato ker se v njenih krogih samih ne najde nihče, ki bi proti taki budalosti vzdignil svoj glas, in ta nepričakovani molk je slabo spričevalo za inteligenco in moralno višino naše inteligence!

Druga ne baš najsvetlejša točka Peskove afere se tiče **naše politične uprave**. V pravnih in demokratičnih državah mora ne samo sodno, ampak tudi politično uradništvo vseh kategorij postopati strogo po zakonu. **Politični ozirni za nobenega uradnika ne smejo biti merodajni pri njegovih ukrepih in odločitvah**. Če hočejo politiki imeti v gotovih ozirih take uradniške odločitve, kakor si jih sami žele, morajo najprej v zakonodajnem telu izpremeniti obstoječe ali na novo izdelati potrebne jim zakone in uradništvo se bo potem avtomatično ravnilo po njih. **Pri nas smo od tega principa še silno oddaljeni**, kakor kaže potek Peskove afere, in to je veliko zlo.

Dokler ni g. Anton Pesek nastopal politično, je živel mirno in srečno. On je bil učitelj, tudi v tistih letih, v katerih je bojda zagrešil kaznjiva nemoralna dejanja. Ali ni to čudno, da iz tistih let gojijo proti g. Pesku ni izveleka o njem še nobenega akta na dan, kjer bi stalo zapisano — da je bil zaradi očitanih mu deliktov iz službe odpuščen ali sodnijsko kaznovan, kar bi se bilo pod avstrijsko upravo sigurno zgodilo? Nato je bil učitelj na neki šoli na Koroškem, katero je vzdrževala Ciril in Metodova družba. Čudno: V Ciril-Methodovi družbi so vendar odločevali o sprejemu osebja gospodje, katerim pač ne moremo očitati, da bi bili spuščali nad mladino perverzne elemente in ti gospodje niso o učitelju Pesku vedeli nič slabega, kajti ne moremo si misliti, da bi ga bili v službi obdržali, ako bi jim bilo prišlo kaj do ušes! Vsa leta njegovega učiteljevanja je imel torej g. Pesek mir, ali z drugimi besedami: Avstrijska učna uprava ga je pustila v službi, čeprav bi bila morala vedeti, kdo in kaj je!! Zares višek kulance!

Od dobro poučene strani pa izveemo, da se je že pod Avstrijo vršila proti g. Pesku **tajna preiskava** in sicer iz političnih ozirnov. Tudi ta tajna preiskava ni imela nobenega uspeha in vendar avstrijski „policaji“ tudi niso bili od včeraj — večinoma so isti, ki še danes osrečujejo Jugoslavijo.

Tajna preiskava torej tudi pod Avstrijo, bodo rekli gospodje. Mi pravimo drugače: **Tajna preiskava tudi pod Jugoslavijo!** To je žalostno! Avstrija je bila izrazita policijska država — ali naj bo to tudi Jugoslavija? Ali smo se iz „podanikov“ spremenili v „državljan“ ali ne? Če se nismo, čemu je bila potem svetovna vojna, čemu žrtve, čemu Jugoslavija? Ako hočemo, da se naša država res razvije v demokratično tvorbo, ne smemo in ne moremo dopustiti več, da bi katerakoli oblast proti **državljanu svobodne države** nastopala s **tajnimi preiskavami v politične svrhe**. Najmanj bi smela kaj takega storiti politična uprava demokratične države. In če se že spušča v take poskuse (popolnoma brez zakona, ampak samovoljno) in če si že lasti pravico **svobodnim neodvisnim državljanom** privzdigovati srajce in odpenjati spodnje hlače, da konstatira, če so res potrebne perila ali ne, potem naj izvede svoje preiskave javno in naj objavi **svobodnim državljanom** rezultat preiskave proti **svobodnemu državljanu**, da se bo ta znal dostojno braniti proti taki impertinentni nezakoniti kurateli! To je tisto, čemur se mi upiramo in kar napravlja celo afero za tako priskutno, da se je danes dvignila vsa poštena slovenska javnost proti takim metodam in zahteva korenite remedure. Doba tajnega šnofanja mora biti za nas končana in kočal jo bo zdravi inštinkt slovenske javnosti, katero je ravno ta afero zbu-

dila iz njene letargije in ji pokazala močvirje, v katero smo zabredli kljub vojski in kljub Jugoslaviji!

V listih smo čitali: 1. da je **pokrajinska uprava naložila** podrejenemu okrajnemu glavarju, naj uvede preiskavo proti državljanu naše države (ki se piše Pesek). Na podlagi kakšne ustave ima pokrajinska uprava to dolžnost ali pravico? Kaj jo brigajo Peskove srajce? 2. da je podrejeni okrajni glavar uvedel in izvedel **tajno preiskavo proti državljanu naše države** (ki se piše Pesek), čeprav ustava kraljevine Srba, Hrvatov i Slovenaca izrečno določa, da se nihče ne sme odtegniti **rednemu sodišču**, kjer so preiskave **javne** za vsakega državljana naše države (tudi če se piše Pesek); 3. da se smatra državljan naše države (ki se piše Pesek) za krivega na podlagi **tajno** izvedene preiskave nred nepristojnim **odvisnim** okrajnim glavarjem, ne da bi imel državljan naše države priliko braniti se, **ker mu te prilike ne da politična uprava** in akt skriva pred obtoženim državljanom naše države; 4. da je pokrajinska uprava štilizirala svoje dopise na podrejenega glavarja tako, da mora dobiti vsak človek že celo pa podrejeni glavar vtis, da mora preiskava roditi rezultat **proti** neljubemu ji državljanu naše države (ki se piše Pesek). Take in podobne stvari smo čitali pretekli teden v listih. Nam ni znano, kaj bo na vse te lepe očitke odgovorila pokrajinska uprava in kako se bo branila in zagovarjala. Eno pa vemo: Judex in sua causa — sodnik v lastni zadevi ne more biti nihče, tudi šef pokrajinske uprave ne. Tukaj ne preostane nič drugega kakor: **z aktom v javnost!** Javnost, to je: mi, neodvisni in svobodni državljanji naše demokratične države, edini smo kompetentni, da odločamo, ker imamo kot državljanji pravico za to, bodisi sami, **ali pa potom tistih sodišč**, katerim smo mi, svobodni in neodvisni državljanji dali **neodvisnost**. Politična uprava pa naj izmakne svoje prste od stvari, ki ji nič mar niso, in naj ne sega pod naše srajce. Politična uprava se bo ravnala po zakonih, ki jih sklepamo mi, svobodni državljanji, ne bomo se pa ravnali mi po odredbah in po **samovolji** politične uprave. **Absolutizma je danes konec!**

Ljubljčan je svoboden državljan in **avtonomen** občan svoje občine. On in samo on ima pravico določati, kdo bo njegov župan. Če svobodni občani izbero za svojega načelnika moža, proti čegar izvolitvi ni nobenega izrečno v **zakonu utemeljenega očitka**, ki bi ga od njega mesta izključeval, se nima ne pokrajinska uprava in ne centralna vlada prav nič vtikati v popolnoma interne zadeve **avtonomnih** občanov, pa naj si nosijo belo ali črno kožo pod srajco. Če pa obstojajo še kod kakšni cesarski patenti iz dobe Marije Terezije, ki omejujejo svobodo **avtonomnih** občanov in svobodnih državljanov, se bomo borili tudi proti tem „patentom“ tako dolgo, dokler ne bodo padli. Fevdalnih ostanikov in fevdalnih manir Jugoslavija ne potrebuje. Zato naj pokrajinski namestnik akt o nepotrjenem županu predloži tistim, ki **oddajajo** župansko čast iz **svoje** moči in ne iz milosti od zgoraj.

Teh vrstic nismo napisali v osebno obrambo gospoda Antona Peska, ampak v obrambo **svobodnega državljanja** naše svobodne države, ki se danes slučajno piše Pesek, jutri se bo pisal mogoče Prepeluh in pojutranjem Adolf Ribnikar ali pa Ivan Hribar. Z drugimi besedami: Te vrstice smo napisali v **svojo lastno obrambo**. Mi se čutimo kot svobodni državljanji z drugimi svobodnimi državljanji naše države tako solidarne (brez ozira na njihova imena), da zabolijo tudi nas, ako stopi kdo **svobodnemu državljanu** tam doli na albanški meji na prste. Svoboda vsakega državljanja je **moja lastna osebna svoboda** in napad nanjo je napad na mene. Zato smo branili državljana Peska, ga branimo in ga bomo še, ker v njem **branimo** sebe.

Za avtonomijo Slovenije.

Naš boj za avtonomijo Slovenije napreduje počasi, a stalno. Prepričanje, da centralistična uprava in centralistična zakonodaja **danes** vsaj še ni mogo-

ča — in kdo ve, če bo sploh kdaj! — raste in se utrjuje tudi v vrstah, kjer je bilo odslej manj trdno.

Glavno glasilo narodnih socialistov „Jugoslavija“ je priobčila v petek o politiki centralističnih demokratov jako zanimiv članek, čegar drugi del slove:

„... Ob taki, splošno reakcionarni ideologiji (sc. demokratov, op. ur.) ni čudo, da se slovenska demokratska stranka navdušuje za najbolj reakcionarni vladni sistem, to je za centralizem. Vpričo njene obnemoglosti doma (le 7 odstotkov vseh volilcev) ji more zagotoviti njen privilegirani položaj edino le centralistična vladavina: doma ne predstavlja ona ničesar, v Beogradu pa je del velike, vladne stranke. Tudi ona pozna vse slabe strani centralistične vlade; na štiri oči zabavlja tudi ona nad korupcijo in protekcionizmom belgrajskih mogotcev in nihče se ni več nego ona zgražala nad izvestnimi velesrbskimi separatisti in šovinisti ter se navduševala za Jugoslavijo. Ko ji je zapretel grenki kruh manjšine in torej opozicije, je premagala vso antipatijo proti radikalcem in zatajila Jugoslavijo.

Da so izvestni srbski šovinisti za centralizem, je razumevno, ker zamorejo le tim potom uresničiti svoj velikosrbski ideal in osredotočiti vso politično in gospodarsko moč v rokah svojih ljudi: da pa naši demokrati pobijajo avtonomijo in da zahtevajo celo razkosanje komaj zedinjene Slovenije, razlaga se le v tem, da vedo, da bi bila njihova stranka v avtonomni Sloveniji obsojena na vlogo neznatne strančice, dočim sedaj tu vedri in oblači, kakor da ima ves narod za seboj. Čim manjše so oblasti, tim več ima upanja, da vsaj v eni doseže večino.

Našproti takemu stališču seveda zastoj dokazuje, da imajo vse res napredne države avtonomistično ali celo federalistično organizacijo in da tudi tam, kjer vlada še centralizem kot ostanek prejšnje absolutistične vladavine (Napoleon), vedno odločneje zahtevajo spremembo v avtonomističnem smislu; ne pomaga nič sklicevanje na škodljivost in pogubnost avstrijskega in madjarskega centralizma; ti gospodje, ki sicer vsakemu očitajo avstrijsko mentaliteto, posnemajo v vsem stare avstrijske in madjarske centraliste in izkopujejo vse njihove, že stokrat ovr-

žene argumente. Tako nam neprestano dokazujejo, da živi Slovenija le od milosti Srbov, ker saina nima dovolj dohodkov. To poslednje so nam in Čehom vedno dokazovali tudi dunajski centralisti. Danes pa mi brez Dunaja še precej dobro izhajamo, dočim umira Dunaj od lakote. Tudi napram Srbom ni naš položaj tako ponižen, kakor ga prikazujejo demokratska glasila. Naj se le pregleda nedavno objavljeni izkaz davkov in videlo se bode, da plačuje Slovenija več davkov nego štirikrat večja Srbija in da stoji glede dohodkov iz taks takoj na drugem mestu, za najbogatejšo jugoslovansko pokrajino. Vojvodino. No strankarski interes in strah pred izgubo moči je našim demokratom vzel že vsak čut za dostojanstvo: dr. Kukovec razbija že od Lahov in Nemcev razkosano Slovenijo še na dva kosa; dr. Žerjav glasuje za Eshaesijo proti Jugoslaviji, a slovenska demokratska glasila prikazujejo nas Slovence kot berače ki živimo le od milosti velikodušnih Srbov!

Kako naj nas Srbi spoštujejo, če se sami na tak sramoten način ponižujemo?

Na ravnokar zaključenem velesemlju so naši industriji, naši obrtniki in naši trgovci dokazali, da se nam glede njihovih strok nikakor ni treba sramovati pred brati Srbi in Hrvati; srbski kmetje pa želijo prakticirati pri naših kmetih, da se naučijo racionelnemu poljedelstvu. Le naši demokratski politiki prikazujejo nas kot nemaniče, kot prave berače, ki živijo le od milodarov gospodov v Beogradu. Ni se potem čuditi, ako nas v Beogradu imenujejo „robske duše“. No Slovenci ne zaslužijo tega naziva.

Robske duše so le tisti, ki prej niso mogli živeti brez milosti iz Dunaja in ki tudi sedaj ne morejo biti svoji na svojem, temveč se ližejo in klanjajo novemu gospodarju, mesto da bi živeli kakor bratje med brati.

Lepše in boljše tudi mi ne moremo povedati in naštevati dokazov, ki govorijo za našo popolno samoupravo in za nedeljivo Slovenijo. Počasi bodo že vsi spoznali, kdo ima prav: ali centralisti ali avtonomisti.

Liberalno klerikalni boj.

V Sloveniji se dele in cepijo politične stranke v dva velika tabora: v klerikalnega in v liberalnega. Kdor se politično ne opredeli na eno ali na drugo stran, in ne „goni farjev“, ta je že sam po sebi „klerikalec“.

To očitjanje — ako je predbacivanje klerikalizma sploh kakšno „očitjanje“ — prav pogosto leti tudi na nas. Mi smo vse: „klerikalci“, „ultramontanci“, „rdeči jezuitje“, vse seveda zaradi tega, ker ne „gonimo farjev“.

Mi seveda smo tako cinični, kakor to čisto pravilno ugotavlja „Slovenski Narod“, da ne le priznamo, da smo „klerikalci“, „rdeči jezuitje“ itd. ampak tudi povemo, da smo še vse kaj hujšega, za kar niti imena ne vemo! Če najde „Slov. Narod“ za nas kak nov naziv protiklerikalne ali pa klerikalne barve, ga sprejmemo v svojem cinizmu takoj in prav nič nas ne bo sram...

Toda pustimo to, ker na ta način ne pridemo na kraj. Stvar je resnejša kakor izgleda na prvi pogled in je zato že vredna nekaj boljših besed.

Boj med „svobodomiseltvom“ in med verami je že silno starega datuma. Tudi v Sloveniji ga je bilo najti že v preteklih časih, a to nas trenutno manj zanima: Nas zanima v prvi vrsti le najnovejša faza tega boja.

Znano dejstvo je, da je imela duhovščina med slovenskim narodom že od nekdanj silno velik vpliv, ki ga je obdržala tudi potem, ko se je začel slovenski narod politično probujati in se zavesti svoje narodnosti. Ta pojav je čisto naraven, ker je ostal slovenski duhovnik v neposrednem stiku z ljudstvom tudi v časih najhujšega fevdalizma in največjega nemškega navala. Slovenska inteligenca, kolikor je je bilo, se takrat za priprosto ljudstvo ni mnogo brigala, ampak se je hitro prilagodila vladajočemu sloju. Govorila in pisala je večinoma v tujem jeziku in uradniško dostojanstvo ji je branilo pečati se in družiti s „kmetavzi“, ki so veljali za bitja nižje vrste. Tako se je razvil v kmečkem slovenskem ljudstvu neki in-

stinktivni odpor proti posvetni inteligenci, ker naš kmet ni videl v inteligentu-uradniku kri svoje krvi, katero je inteligent navadno zatajil, ampak isto bitje kot v uradniku-Nemcu ali Italijanu. On se je čutil napram posvetni inteligenci kot „podložnik“ v fevdalnem smislu, uradnik pa je bil „gospod“, ki je odločeval in vladal (in včasih dri) ljudi v imenu absolutnega vladarja.

Napetega razmerja med narodno kmečko maso in med inteligenco tudi liberalizem ni mogel odpraviti. Ko se je začela tudi slovenska posvetna inteligenca zavedati, da je izšla iz slovenskih domov, je staro razmerje med „gospodom“ in „kmetom“ še dolgo živelo in zaupanja kar ni hotelo biti, če hočemo biti pravični, moramo priznati, da ga niti danes še ni v taki meri, kakor bi to bilo želeli v obojestranskem interesu, čeprav so pri nas v Sloveniji v tem oziru razmere znatno boljše kakor na primer na Hrvaškem.

Ko se je začela v dobi parlamentarnega življenja tudi posvetna inteligenca hoteti politično udeleževati, ni nikakor mogla najti dovolj stikov z narodno maso, ki je zaupala večinoma le onim gospodom, ki so ji stali že od nekdanj zvesto ob strani, t. j. duhovščini. Zato nam liberalno-klerikalnega boja ni prav nič treba.

Odtod izvira **po našem mnenju cel spor, ki v bistvu ni nič drugega kakor boj za vodstvo slovenske ljudske mase.**

Slovensko ljudstvo je v socialnem pogledu še malo diferencirano. Naše jedro je slovenski kmet. Kaj je ta kmet? On je Slovenec, on je veren in on je reven. To so tri njegove bistvene svojine. Zato hoče on ohraniti svoj jezik in zaupa onemu, ki z njim po domače govori. On je veren in zato zaupa onemu, ki mu pusti njegovo vero v miru. On je reven in zato zaupa onemu, kdor mu prinaša pomoč iz socialne bede.

Slovenska inteligenca tega ni razumela in še danes ne razume v dovoljni meri. Ona je stala vsled svojih študij **pod tujim vplivom** in je skušala

zanesti to, kar je videla drugod, tudi na naša tla in sicer kar v neizpremenjeni obliki. Tako je zašel na naša tla tudi „protiverski boj“ vulgo „farška gonja“. Ta boj, ki se je bil in se še bje pri velikih narodih v čisto drugačnih razmerah, je slovensko ljudstvo odklonilo kot neko tujo cvetko. Slovenski kmet je čutil, da to, kar mu prinaša inteligenca iz tujine ni njegovo, da ni zraslo iz domačih tal in je zato te ponudbe kratkoma odklonil. S tem pa ni pokazal, da je nazadnjaški, ampak pokazal je, da živi svoje lastno duševno življenje, in da slovenska inteligenca tega narodnega duševnega življenja ne pozna.

Slovenska inteligenca svoje lastne krvi ni spoznala in spoznavala dovolj, ampak je rinila dalje na slepo. Kolikor večje pa je bilo njeno prizadevanje vcepiti na naša tla nekaj tujega, toliko jačji je bil odpor in pri zadnjih volitvah so samostojni kmetje dosegli prav lepe rezultate: s parolo: „Proč z advokati in doli z inteligenco!“ Oni res tudi duhovnikov niso volili, kar pa ni nikaka ovira, da tudi samostojneži ne bi hodili ob nedeljah k maši...

Mi moramo povedati odkrito, da slovenski inteligenca in kar se med njo

šteje, na sedanjem potu ne moremo slediti in ne bomo sledili. Ta pot je pogrešna, zdravi narod jo je odklonil in prav je imel. Komu je na potu duhovnik? Mar advokatom? Zakaj ne delajo advokate tako kakor duhovniki? Kmet gleda in tehta: Ta mi je ustanovil posojilnico, dal mi je dober svet in vse dela takorekoč zastoni. Ta zopet me prezira, nobene besede ni zastoni itd. Nato se odloči. Mogoče ni kmečka argumentacija pravilna, ampak tako je.

Zato pravimo, da je popolnoma odveč cepiti moči na brezuspešnem delu. Če hoče posvetna inteligenca priti do veljave med ljudstvom, naj dela kakor duhovnik ali pa še boljše in počasi se bo vrnilo zaupanje. Drugače nikdar. Na drugi strani pa res ne vemo, če bo rastele v krajih, kjer bi podrli cerkve, debelejši krompir. Zakaj jemati ljudem, kar imajo radi? Če najde kmet v cerkvi tolažbo in novo duševno energijo, če je cerkvena godba zanj edini koncert in pridiga edini govor, ki ga v svojem življenju sliši, zakaj mu jemljete to? Pustite kmetom njihove fajmoštre v miru, pravdarjem pa advokate in vsi bodo lahko srečni, zadovoljni in debeli s krompirjem vred.

pa soglašajo, da je tip. Ta džingiskanski tip bo zavladal v Ljubljani. Vladati bo začel pri deželni vladi, poverjeništvu za notranje zadeve. Tam je baje toliko uradnikov, kolikor je kazenskih paragrafov. Džingiskan bo zavladal na sledeči način: Vsakemu uradniku bo dodelil eno številko kazenskega zakona. Nato bo poklical prvega uradnika s številko 1 in rekel: „Vi ste odpušteni iz službe. Obdolžen ste pregrehe proti paragrafu 1 kaz. zakona.“ — Uradnik: „Kaj, jaz? Prosim dokaze, da lažnivca tožim!“ Džingiskan: „Molčite! To je uradna tajnost! Nad nezmotljivostjo uradne preiskave okrajnega glavarstva je prepovedano dvomiti! Podpišite, odpuščen ste! Marš!“ — Za številko 1 pride na vrsto številka 2, potem 3 in tako dalje do konca, nakar se bo Džingiskan sam vsedel na vse stole in vladal nad srečno Slovenijo...

Banat in Ljubljana. Ob priliki ljubljanskega velesejma je šel jako debel „ospod v spremstvu ne manj vitke boljše svoje polovice mimo frančiškanske cerkve, ki jo baš sedaj popravljajo. Delavci so ravno vlekli težak tram na oder, ko je obrnila dobrodušna Banačanka svoj pogled v višavo in prestrašena odskočila pred pretečo nevarnostjo, potegnivši še moža za seboj. „Pa ne-boj se,“ se je odrezal mož, „nišmo mi ovde u Banatu.“ Nakar sta mirno nadaljevala svojo pot, v trdni zavesti, da v Ljubljani ne padajo tramovi z odrov.

Razpočili se bodo avtonomisti. Tako prerokuje „Slov. Narod“. — Ampak sedaj še ne. Je treba počakati na novi fižol, potem pa naj „Narod“ le hodi za nami...

Vino pijejo avtonomisti. Da, kjer je dobro. Povabljen je tudi „Narod“. Stari udom požirek vina dobro stori.

Minister Pucelj v zadregi. Srbski listi so objavili, da postanejo slovenski samostojneži slovensko krilo srbske radikalne stranke v Sloveniji. Po tej objavi je pri večerji minister Pribičević ministru Pucelja silno grdo gledal. Pri odhodu mu je celo stopil na kurje oko. Vsled tega je minister Pucelj objavil v listih, da poročilo listov ni resnično, ker ga veže prejšnjemu slej z demokrati tesne vezi. Drugi dan je pa minister Pašić gledal ministru Pucelja pri večerji silno grdo. Toda Pucelj je bil že pripravljen in mu je kar sam nastavljal še nogo. Stari Pašić pa se je odrezal: „Ali mislite, da boste vi mene?“

Iz Kočevskega okraja nam pišejo, da javna varnost v okraju pada. Tatov

in drugih lopovov je vedno več. — V istem okraju traja pasji kontumac že tako dolgo, da je postal prava nadloga. Sami priklenjeni psi — čuvaji ne pomagajo mnogo proti tatovom, odklenjenega pa takoj pobere konjač. Prizadeti prosijo, naj se tem nadlogam odpomore.

Poverjeništvu za uk in bogočastje je izdalo odlok s katerim se črta iz vseh učnih knjig zgodovine starega veka ime Periklej. Svoj odlok utemeljuje poverjeništvu s tem, da spada ta mož pod § 129 avstr. kaz. zakona. Na črtana mesta se ima postaviti: „Nepotrjeni župan v Atenah in lumr.“

Pri višjem šolskem svetu je vložil prošnjo za kako izpraznjeno učiteljsko mesto stari Sokrat, begunec iz Aten, ustanovitelj nauka o morali. Iz Aten je pobegnil zaradi očitanih mu grehov po § 129. avstr. kaz. zakona. Višji šolski svet za Slovenijo je dal zaslužnemu filozofu učiteljsko mesto na šoli, ki jo vodi ena izmed prič proti g. A. Pesku.

Nove učne knjige za srednje šole. Ob začetku šolskega leta izidejo poleg čitank za prve štiri gimnazijske razrede v založbi Jugoslovanske knjigarne še sledeče slovenske učne knjige: Prof. Reisner: **Fizika** za višje razrede srednjih šol; dr. Fr. Šturm: **Francoska vadnica** za prvi letnik; Snój: **Zgodovina katol. cerkve**; dr. Šarabon: **Gospodarska geografija**; prof. Sodnik: **Logaritmi**. Že izšla je: **Čitanka za višje razrede srednjih šol**, ki jo je sestavil dr. Ivan Grafenauer. Dijake opozarjamo na te knjige zato, da ne bodo kupovali starih avstrijskih izdaj, ki so bile doslej še v veljavi; z novim šolskim letom pa bodo stare izdaje neporabne.

Izšel je znanstvene knjižnice 2. zvezek: Ojačen beton. Napisal ing. Jarosl. Foerster. Avtor je s tem delom znatno pripomogel k razvitku naše domače tehnične literature in napisal knjigo o predmetu, ki je za naše gradbenike od dne do dne važnejši. Avtor obdeluje težko snov v enostavni in pregledni obliki, tako da bo knjiga izborna služila vsakemu praktiku, ki pozna le osnovne pojme stavbene mehanike. Posebne važnosti je knjiga za stavbne projektante. Upamo, da tudi obetani 2. in 3. del ne bo zaostal za prvim. Jugoslov. knjigarna je knjigo lepo opremila. Cena 48 kron.

Na znanje g. trgovcem!

„Avtonomist“ prihaja danes v vsako slovensko občino. Zato oglašujte v „Avtonomistu“!

Razmere v Sandžaku in v Južni Srbiji.

Sandžak se imenuje ono ozemlje, ki leži v podaljšku Bosne med starimi mejami Hercegovine in Črne gore na eni in staro mejo Srbije na drugi strani ter prehaja brez jasno določene mejne črte na Kosovo polje. Sandžak je stal do aneksije Bosne pod avstrijsko upravo, po aneksiji pa je pripadel zopet Turčiji, dokler ga ni zasedla srbska vojska.

Prebivalstvo v Sandžaku je večinoma mohamedansko, a tudi pravoslavcev je mnogo. Mohamedanci, ki pa govorijo naš jezik, so bili pod avstrijsko upravo gospodujoč element in Avstrijci so varovali vse njihove imovinske pravice, ker so mohamedanci imeli večino zemlje v svojih rokah. Pravoslavno kristjansko prebivalstvo je bilo le uboga raja brez zemlje.

Nujno potrebne agrarne reforme Avstrija v Sandžaku ni izvedla, kakor je tudi v Bosni in Hercegovini ni. Merodajni so bili za opustitev te pravične in potrebne reforme „visoko“-politični oziri, ker je dunajska vlada pod mongolsko-madžarskim vplivom vedno iskala prijateljskih stikov in zvez z mongolskim turškim plemenom, ki je gospodovalo v Carigradu. Tega prijateljstva bi bilo takoj konec, če bi se bila avstrijska vlada odločila za gospodarsko rešitev kristjanske raje izpod veleposestniškega jarma turških begov.

Ko pa je pripadel Sandžak Srbiji oziroma kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, so se pravoslavni kmetiči takoj zavedli, da so postali namesto mohamedancev gospodujoč sloj v deželi pravoslavni Srbi in so takoj porabili ugodno priliko, da rešijo staro sporno vprašanje o posesti zemlje v smislu regentovega proglasa: Zemlja je last onega, ki jo obdeluje, na zelo enostaven način. Oni so zemljo kratkoma vzeli in so odrekli mohamedanskim begom vsako plačevanje desetine. Muslimani seveda so se upirali temu početju. Kot spretni politiki so pa takoj znali zasukati prvotno gospodarsko vprašanje na versko polje in so razvneli med mohamedanskim prebivalstvom (tudi med revnejšim) naziranje, da pravoslavni Srbi koljejo in preganjajo mohamedance; ne pa veleposestnike.

Tako se je razvil iz gospodarskega boja za posest zemlji verski boj med pravoslavci in mohamedanci.

Podobne razmere vladajo v Južni Srbiji. Tudi tam je bil do balkanskih vojsk I. 1912. - 1913. gospodujoč element turški veleposestnik, pravoslavni in drugovrni prebivalci pa so bili brezpravna raja. Ko je prišla Južna Srbija (Macedonija) pod srbsko oblast, so upali pravoslavni Srbi, da je vendarle prišla toliko zaželjena ura odrešenja izpod gospodarskega jarma turških begov. A zmotili so se. Turški begi so dobili močnega za-

veznika v „beogradski porodici“, ki je zasegla velikanse kose neobljudene zemlje v Macedoniji in jih proglasila za svojo privatno last, vsled česar je tukaj nastala med veleposestniki brez ozira na vero gospodarska interesna skupnost, tako da se mali kmetiči nikakor niso mogli osvoboditi desetine in priti do lastninskih pravic nad zemljo, ki so jo od nekdanj smatrali za svojo.

Zato je napeto razmerje med Srbijci in turškimi begi - veleposestniki ostalo neizpremenjeno tudi pod srbsko vlado in se je pod srbsko upravo še poslabšalo. To priznavajo danes odkrito tudi srbski listi. Belgrajska vlada ni posnemala Angležev, ki pošiljajo v nove dežele in kolonije svoje najodličnejše upravnike, ampak posnemala je Avstrijo, ki je poslala v Bosno svojčas ves svoj uradniški „Mist“, kar ga je imela.

Uradništvo, ki je prihajalo v Sandžak in v Macedonijo, ni poznalo nobene druge naloge, kakor da kolikor mogoče hitro obogati. Ti so odirali vse vprek, Turke in Srbe, bilo veleposestnike, bilo kmete. O kakem upravnem delu, o zboljšanju prometa o uvedbi modernega pravosodstva, šolstva itd., ni bilo govora; kar se je v tem oziru ukrenilo, je ostalo večinoma — na papirju. Nezmožno in nesposobno uradništvo je zmešnjavo in kaos v Sandžaku in Macedoniji le povečalo, namesto da bi bilo s pametnim in državniškim nastopom nasprotstva ublažilo. Tako kot vodilni uradniki so nastopali seveda tudi podrejeni jim organi, zlasti žandarmi, ki so se sami vrgli včasih na ropanje namesto na roparje — tako vsaj beremo v srbskih listih! Državna avtoriteta je vsled tega skoro popolnoma izginila in začel se je boj vseh proti vsem, ki še danes divja. Ako pridenemo še, da v te zmede posega tudi italijanska politična agitacija z ene in bolgarske z druge strani, je slika zmede popolna.

Belgrajski vladi se v teh zmešanih razmerah ne bo prej posrečilo vzpostaviti reda in mira, dokler se ne bo odločila na pravično izvedbo agrarne reforme. Gospodarstvo veleposestva, bodisi turškega bodisi pravoslavnega, mora prenehati. To je prvi in osnovni pogoj. Drugi pogoj pa je, da pošlje državna uprava v te kraje svoje najboljše, evropsko šolane in upravno uradništvo, ki bo delilo pravico in sodilo krivico po zakonu in ne po samovolji in po — denarju. Če bodo belgrajski mogočniki izpolnili ta dva pogoja, bo stopila večina ljudstva na njihovo stran, državna avtoriteta bo pridobila svojo izgubljeno postojanko nazaj, in vse tajne laške oziroma bolgarske politične intrige bodo zastoni.

Dnevne vesti.

Džingiskan v Ljubljani. V Ljubljano pride te dni Džingiskan. Prihaja tam daleč od vzhoda. Eni pravijo, da je Mongol,

ker gleda vedno na končino nosa. Drugi pravijo, da iz varšavske okolice. Tretji pripovedujejo, da je rojen v Lvovu. Vsi

Gospodarstvo.

Naš kmet.

Naraščajoča draginja je zopet vzbudila stari spor med meščani in kmeti. Meščani očitajo kmetom oderuštvo, navijanje cen in da ne plačajo nič ali pa mnogo premalo davka. Različni politični voditelji pa pridno prilivajo v ogenj kmečko-meščanskega spora vsak svoje vrste petroleje demagogije, kar spor še bolj poostruje.

Če hočemo stvar dobro razumeti, je treba predvsem ugotoviti, kakšne vrste kmetov imamo v Sloveniji. Med kmetom in kmetom je velik razloček in kar velja za eno vrsto kmetov, ne velja za drugo.

Velik del našega kmečkega prebivalstva ima tako malo zemlje, da od poljskega pridelka sploh ne more živeti. Ti mali ljudje imajo sicer svoje bajte in kajže, imajo tudi kakšno fliko njive ali travnika, rede po par kokoši in če gre dobro, tudi kakšno prase ali kozo. To „premoženje“ pa zdaleka ne zadoštuje ne za letoletno prehrano, še manj pa za nabavo obleke in obuvala. Zato morajo taki „osebenki“, kakor jih ponekod imenujejo, obleko in obuvalo in primanjkljaj v življenje zaslužiti z delom pri drugih, premožnejših sosedih. „Osebenek“ dela od 300 delovnih dni doma za sebe komaj 20—30 dni, vse drugo delo velja drugim, za denar ali pa za plačilo in natura. Kljub temu visi tudi „osebenek“ na svoji grudi z neizmerno ljubeznijo in se silno nerad loči od svoje kajže. Zato se sam s ponosom šteje med kmete, v resnici pa ni nič drugega kakor kmečki delavec.

Druga vrsta kmetov je že mnogo na boljšem. V drugo vrsto računamo take kmete, ki pridelajo doma toliko, da od pridelka lahko skromno žive. Oni

rede toliko živali ali pa lahko izseka toliko lesa in pridelajo toliko na polju, da lahko tudi nekaj prodajo, baš toliko, da plačajo davek in kupijo obleko in obuvalo. To so pravi mali kmetje.

V tretjo vrsto pa moramo šteti one, ki pridelajo in prirede doma toliko, da pokrijejo vse svoje potrebe in imajo še dovolj za trg, toda to, kar iztržijo, lahko položijo na stran. Ti imajo od zemlje res nekaj „čistega“ dohodka in zato spadajo že v vrsto zemljiških rentnerjev. V to kategorijo moramo računati večino veleposestnikov.

Poglejmo sedaj, kdo izmed teh ima interes na visokih cenah živil? Osebenek gotovo ne! On ima sam premalo in mora dokupovati. Kdor pa mora dokupovati, hoče nizke cene. Nizke cene so v interesu osebenkov tudi zato, ker lahko kupijo tisto malenkost orodja, obleke itd., kar potrebujejo, za nižje cene, če je hrana po ceni, ker se po ceni hrane ravna tudi plače industrijskih delavcev.

Mali kmet na visokih cenah živil tudi ni interesiran. Kar ima, potrebuje sam. Njemu je vseeno ali stane kilo krompirja 1 krajcar ali pa 100 goldinarjev, ker ga mora pojesti sam in ga ne sme prodati. Ono malo, kar proda, pa potroši za obleko itd. Kolikor dražje proda, toliko več mora plačati iz zgoraj omenjenega razloga za obleko. Cenjen kruh — cenena obleka in drag kruh — draga obleka. On nima od visokih cen torej nobenega dobička.

Interes na visokih cenah živil imajo torej le oni, ki imajo več kot potrebujejo, to so kmetje, ki smo jih omenili v tretji vrsti. Ti lahko velik del izkupička za svoje pridelke denejo na stran,

in kdor je v tem prijetnem položaju, rajši deva na stran več kakor manj.

Sedaj pa pogledimo kako je z davki. Po sedanjem sistemu ne plača davka kmet osebno, ampak davek plača zemlja in če jo je še tak majhen košček. Najrevnejši osebenek mora plačati davek od flike zemlje, na kateri ne pre-

redi niti ene koze, kaj šele samega sebe. In če je slučajno košček osebenške zemlje zelo rodovit, prištejejo tudi tisti košček v „prvo vrsto“, tako da plača osebenek procentuelno ravno toliko kakor veleposestniški bogataš!

To je očitno popolnoma napačen sistem, ki ga bo treba korenito izpre-

meniti. Moderna zahteva je, naj plača oni, ki kaj ima. „Ima“ pa tisti, kdor ima prebitke. Zato bi morali biti osebenki kot poljski delavci, kar v resnici so, (in ne kmetje, kakor se sami imenujejo), davka popolnoma prosti, druga vrsta naj plača malo, po svojih dohodkih, tretja naj pa prispeva mnogo več. Samo

taka razdelitev bi bila pravična in potem bi kmalu utihnilo očitjanje, da kmet nič ne plača oziroma stokanje, da plača preveč in vse. Kdor ima dohodke, mora tudi državi dati, kar je državnega, ne more se pa dajatev zahtevati od onih, ki sami nimajo nič.

Vplačana deln. glavica
K 30.000.000.—.

SLOVENSKA BANKA

Telefon št. 567.
Ček. račun št. 12 205

LJUBLJANA, Krekov trg 10, nasproti „Mestnega doma“.

Obreštuje najugodnejše vloge na knjižice
in v tekočem račnu.

Ima posebni ameriški oddelek in prvo-
vrstne zveze z inozemskimi bankami.

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje.

Jugoslovanski kreditni zavod

Marijin trg 8 Wolfova ulica 1 — Podružnica v Murski Soboti in Dolnji Lendavi.

obreštuje hranilne vloge
in vloge na tekoči račun

Ustanov. septembra 1919.
Prometa v lanskem letu
nad 128.000.000 kron

4 ¹/₂ %

čistih brez odbitka
rentnega davka.

Neposredno pod
državnim nadzorstvom.

Gospodarska zveza, centrala za skupni nakup in prodajo

registrovana zadruga z omejeno zavezo

♦♦♦♦♦ v Ljubljani, Dunajska cesta št. 29 ♦♦♦♦♦

oddaja kislovo kislino garantirano 80 % v franko balonih po 60 kg
po najnižji ceni. Istotako kupuje po najvišji ceni dobro ohranjene
balone po kg 25.

Kapital: K 20.000.000

SLOVENSKA ESKOMPTNA BANKA

Rezerve obrog K 6.000.000

Podružnice:

Novomesto in Rakek. Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 1.

Izvršuje vse bančne transak-
cije najkulantneje

Denarne vloge — Nakup in prodaja: efektov, deviz, valut — Eskompt menic, terjatev, faktur — Akreditivi — Borza.

Oblačilnica za Slovenijo reg. z. z o. z. v Ljubljani

uljudno naznanja, da je prejela od znane brnske tvrdke Stiasny & Schlesinger,

☞☞☞ bogato zalogo volnenega ženskega blaga za zimo, ☞☞☞

ki se lahko ogleda vsak dan v njenem glavnem skladišču v Ljubljani, Šolski drevored 2./1. Cene za prvo-

Samo na debelo!

vrstno blago kar najugodnejše.

Samo na debelo!

Zadružna gospodarska banka d. d.

Telefon št. 21.

Ljubljana, Dunajska cesta št. 38/1.

Telefon št. 21.

(začasno v prostorih Zadružne zveze).

Podružnice: Djakovo, Maribor, Sarajevo, Sombor, Split, Šibenik. Ekspozitura: Bled.
Interesna skupnost z Sveopčo Znanstveno banko d. d. v Zagrebu in njeno podružnico v Karlovcu ter z Gospodarsko
banko d. d. v Novem Sadu.

Kapital in rezerve skupno z afilijacijami čez K 50.000.000.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema
vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji.

Pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije.

Izdajatelj: ALBIN PREPELUH. — Odgo-
vorni urednik: JOŽE PETRIČ. — Tiska:
Tiskarna J. BLASNIKA NASL. v Ljubljani.

Naročajte in širite
„AVTONOMISTA“!

Zvezna tiskarna

☞☞☞ v Ljubljani ☞☞☞

se je preselila s Starega
trga 19, v novourejene
prostore v Wolfovi ul. 1

Tiskarna je spopolnjena z mo-
dernimi novimi stavimi in
tiskarskimi stroji ter z raznovrst-
nimi novimi črkami in okraski in
izvršuje tiskarska dela:
časopis, knjige, vabila, račune,
ta- letake, lepake, vizitke,
ku-erte, trgovski papir itd. itd.
lično, okusno in poceni.